Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (ένατο τμήμα)

της 27ης Νοεμβρίου 2025 *

«Προδικαστική παραπομπή – Προστασία των καταναλωτών – Οδηγία 93/13/ΕΟΚ – Καταχρηστικές ρήτρες στις συμβάσεις οι οποίες συνάπτονται με καταναλωτές – Άρθρο 6, παράγραφος 1, και άρθρο 7, παράγραφος 1 – Αποτελέσματα εκ της διαπιστώσεως του καταχρηστικού χαρακτήρα μιας ρήτρας – Ακυρότητα της συμβάσεως – Αγωγή επαγγελματία με αίτημα την επιστροφή του ποσού του δανείου το οποίο καταβλήθηκε βάσει ακυρωθείσας συμβάσεως – Καθεστώς κατανομής των δικαστικών εξόδων – Διαφοροποιημένος τρόπος υπολογισμού των δικαστικών τελών ανάλογα με την ιδιότητα του ενάγοντος – Αρχή της αποτελεσματικότητας – Υποχρέωση σύμφωνης ερμηνείας»

Στην υπόθεση C-746/24 [Gryczara] [i],

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Sąd Okręgowy w Warszawie (περιφερειακό δικαστήριο Βαρσοβίας, Πολωνία) με απόφαση της 25ης Οκτωβρίου 2024, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 25 Οκτωβρίου 2024, στο πλαίσιο της δίκης

Bank Millennium SA

κατά

PR,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (ένατο τμήμα),

συγκείμενο από τους M. Condinanzi, πρόεδρο τμήματος, N. Jääskinen και R. Frendo (εισηγήτρια), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: R. Norkus

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– η Bank Millennium S.A., εκπροσωπούμενη από τον M. Hudyma, adwokat, και τους S. Dudzik και T. Spyra, radcowie prawni,

* Γλώσσα διαδικασίας: η πολωνική.

[i] Η ονομασία που έχει δοθεί στην παρούσα υπόθεση είναι πλασματική. Δεν αντιστοιχεί στο πραγματικό όνομα κανενός διαδίκου.

– ο PR, εκπροσωπούμενος από τον W. Budzewski, adwokat,

– η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον B. Majczyna,

– η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον S. Fiorentino, επικουρούμενο από την C. De Nicola, procuratore dello Stato, και τους M. Cherubini και A. De Curtis, avvocati dello Stato,

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον P. Kienapfel και την A. Stobiecka-Kuik,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 6, παράγραφος 1, και του άρθρου 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές (ΕΕ 1993, L 95, σ. 29), καθώς και της αρχής της αποτελεσματικότητας.

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της Bank Millennium SA, τραπεζικού ιδρύματος, και του PR, καταναλωτή, με αντικείμενο αγωγή με αίτημα την επιστροφή δανείου καταβληθέντος δυνάμει συμβάσεως η οποία ακυρώθηκε λόγω καταχρηστικών ρητρών περιλαμβανόμενων σε αυτήν.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

3 Η εικοστή τέταρτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 93/13 ορίζει ότι «οι δικαστικές αρχές και τα διοικητικά όργανα [των κρατών μελών] πρέπει να διαθέτουν τα κατάλληλα και αποτελεσματικά μέσα ώστε να θέτουν τέρμα στην εφαρμογή των καταχρηστικών ρητρών στις συμβάσεις που συνάπτονται με τους καταναλωτές».

4 Το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας ορίζει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη θεσπίζουν διατάξεις σύμφωνα με τις οποίες οι καταχρηστικές ρήτρες σύμβασης μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή, τηρουμένων των σχετικών όρων της εθνικής νομοθεσίας, δεν δεσμεύουν τους καταναλωτές, ενώ η σύμβαση εξακολουθεί να δεσμεύει τους συμβαλλόμενους, εάν μπορεί να υπάρξει και χωρίς τις καταχρηστικές ρήτρες.»

5 Το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας προβλέπει τα ακόλουθα:

«Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε, προς το συμφέρον των καταναλωτών, καθώς και των ανταγωνιζόμενων επαγγελματιών, να υπάρχουν τα κατάλληλα και αποτελεσματικά μέσα, προκειμένου να πάψει η χρησιμοποίηση των καταχρηστικών ρητρών στις συμβάσεις που συνάπτονται από έναν επαγγελματία με καταναλωτές.»

Το πολωνικό δίκαιο

Ο αστικός κώδικας

6 Κατά το άρθρο 58, παράγραφος 1, του ustawa – Kodeks cywilny (νόμου περί του αστικού κώδικα), της 23ης Απριλίου 1964 (Dz. U. αριθ. 16, θέση 93), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης (στο εξής: αστικός κώδικας):

«Δικαιοπραξία η οποία είναι αντίθετη προς τον νόμο ή αποβλέπει στην καταστρατήγηση του νόμου είναι άκυρη, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά από σχετική διάταξη, ιδίως αν προβλέπεται ότι οι άκυρες διατάξεις της δικαιοπραξίας αντικαθίστανται από τις σχετικές διατάξεις του νόμου.»

7 Δυνάμει του άρθρου 385^1, παράγραφοι 1 και 2, του αστικού κώδικα:

«1. Οι ρήτρες συμβάσεως που συνάπτεται με καταναλωτή οι οποίες δεν αποτέλεσαν αντικείμενο ατομικής διαπραγματεύσεως δεν δεσμεύουν τον καταναλωτή εάν διαμορφώνουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του κατά τρόπο που αντιβαίνει στα χρηστά ήθη και πλήττει σοβαρά τα συμφέροντά του (μη επιτρεπτές συμβατικές ρήτρες). Η παρούσα διάταξη δεν ισχύει για τις ρήτρες που καθορίζουν τις κύριες παροχές των συμβαλλομένων μερών, όπως την τιμή ή την αμοιβή, εφόσον είναι διατυπωμένες με σαφήνεια.

2. Εάν μια συμβατική ρήτρα δεν είναι δεσμευτική για τον καταναλωτή σύμφωνα με την παράγραφο 1, η σύμβαση παραμένει κατά τα λοιπά δεσμευτική για τα συμβαλλόμενα μέρη.»

8 Το άρθρο 405 του αστικού κώδικα ορίζει τα εξής:

«Όποιος αποκόμισε περιουσιακό όφελος χωρίς νόμιμη αιτία με ζημία άλλου υποχρεούται να αποδώσει την ωφέλεια σε είδος και, αν αυτό δεν είναι δυνατό, να επιστρέψει την αξία της.»

9 Το άρθρο 410 του αστικού κώδικα προβλέπει τα εξής:

«1. Οι διατάξεις των προηγουμένων άρθρων έχουν ιδίως εφαρμογή σε περίπτωση αχρεώστητης παροχής.

2. Η παροχή είναι αχρεώστητη εάν αυτός που την εκπλήρωσε δεν υπείχε γενικώς υποχρέωση ή δεν υπείχε υποχρέωση έναντι του προσώπου προς το οποίο κατέβαλε, ή εάν εξέλιπε η αιτία της παροχής ή δεν επιτεύχθηκε ο επιδιωκόμενος σκοπός της, ή εάν η δικαιοπραξία από την οποία πηγάζει η υποχρέωση παροχής ήταν άκυρη και δεν κατέστη έγκυρη μετά την εκπλήρωση της παροχής.»

10 Το άρθρο 498 του ίδιου κώδικα ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Όταν δύο πρόσωπα έχουν ταυτόχρονα την ιδιότητα του οφειλέτη και του δανειστή έναντι αλλήλων, έκαστο εξ αυτών μπορεί να συμψηφίσει την απαίτησή του με την απαίτηση του ετέρου, αν αμφότερες οι απαιτήσεις έχουν ως αντικείμενο χρηματικά ποσά ή ομοειδή πράγματα ορισμένα μόνον κατά γένος, αν είναι ληξιπρόθεσμες και αν μπορούν να προβληθούν ενώπιον δικαστηρίου ή άλλης δημόσιας αρχής.

2. Δια του συμψηφισμού, οι δύο απαιτήσεις αποσβέννυνται αμοιβαίως μέχρι του ποσού της μικρότερης απαιτήσεως.»

Ο κώδικας πολιτικής δικονομίας

11 Το άρθρο 98, παράγραφοι 1 και 3, του ustawa – Kodeks postępowania cywilnego (νόμου περί του κώδικα πολιτικής δικονομίας) της 17ης Νοεμβρίου 1964 (Dz. U. του 1964, αριθ. 43, θέση 296), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης (στο εξής: κώδικας πολιτικής δικονομίας), προβλέπει τα ακόλουθα:

«(1) Ο ηττηθείς διάδικος υποχρεούται να αποδώσει στον αντίδικο, κατόπιν αιτήματος του τελευταίου, τα έξοδα στα οποία αναγκαστικώς υποβλήθηκε για την προβολή των δικαιωμάτων του και την υπεράσπισή του (έξοδα).

[…]

(3) Τα αναγκαία δικαστικά έξοδα του διαδίκου που εκπροσωπείται από δικηγόρο περιλαμβάνουν τη δικηγορική αμοιβή, η οποία, ωστόσο, δεν πρέπει να υπερβαίνει τα ποσά αμοιβών που καθορίζονται με ειδικότερες διατάξεις, καθώς και τα ποσά τα οποία δαπάνησε ο δικηγόρος, τα δικαστικά έξοδα και τα έξοδα της διαταχθείσας από το δικαστήριο αυτοπρόσωπης εμφανίσεως του διαδίκου.»

12 Το άρθρο 100 του κώδικα πολιτικής δικονομίας προβλέπει τα εξής:

«Σε περίπτωση που τα αιτήματα των διαδίκων γίνουν εν μέρει δεκτά, τα έξοδα συμψηφίζονται ή κατανέμονται αναλόγως. Το δικαστήριο μπορεί, ωστόσο, να επιβάλει σε διάδικο την υποχρέωση αποδόσεως του συνόλου των δικαστικών εξόδων, εάν ο αντίδικος ηττήθηκε μόνον ως προς επουσιώδες μέρος των αιτημάτων του ή εάν ο καθορισμός του καταβλητέου ποσού εξαρτάται από την πραγματοποίηση εκατέρωθεν υπολογισμών ή από την εκτίμηση του δικαστηρίου.»

13 Κατά το άρθρο 101 του κώδικα αυτού:

«Ο εναγόμενος δικαιούται απόδοση των εξόδων, παρά την ευδοκίμηση της αγωγής, οσάκις δεν άσκησε ο ίδιος την αγωγή και συνομολόγησε τις προβαλλόμενες με την αγωγή απαιτήσεις κατά την πρώτη διαδικαστική πράξη.»

14 Το άρθρο 102 του ίδιου κώδικα έχει ως εξής:

«Σε ιδιαιτέρως αιτιολογημένες περιπτώσεις, ο δικαστής μπορεί να καταδικάσει τον ηττηθέντα διάδικο μόνο σε μέρος των δικαστικών εξόδων ή να μην τον καταδικάσει καθόλου στα δικαστικά έξοδα.»

15 Το άρθρο 103, παράγραφος 1, του εν λόγω κώδικα ορίζει τα εξής:

«Ανεξάρτητα από την έκβαση της δίκης, το δικαστήριο μπορεί να καταδικάσει διάδικο ή παρεμβαίνοντα στα έξοδα που προκλήθηκαν από την αμελή ή προδήλως ανάρμοστη συμπεριφορά του.»

Ο νόμος περί δικαστικών εξόδων σε αστικές υποθέσεις

16 Το άρθρο 13, παράγραφος 2, του ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (νόμου περί δικαστικών εξόδων σε αστικές υποθέσεις), της 28ης Ιουλίου 2005 (Dz. U. αριθ. 167, θέση 1398), στην ενοποιημένη του έκδοση (Dz. U του 2022, θέση 1125, στο εξής: νόμος περί δικαστικών εξόδων), προβλέπει τα εξής:

«Στις υποθέσεις που αφορούν περιουσιακά δικαιώματα, όταν η αξία του αντικειμένου της διαφοράς ή η αξία του αντικειμένου της αγωγής υπερβαίνει τα 20 000 [πολωνικά ζλότι (PLN) (περίπου 4 713 ευρώ)], επιβάλλεται στο δικόγραφο αναλογικός φόρος ανερχόμενος στο 5 % της αξίας αυτής, ο οποίος δεν υπερβαίνει τα 200 000 PLN [(περίπου 47 136 ευρώ)].»

17 Κατά το άρθρο 13a του νόμου περί δικαστικών εξόδων:

«Σε υποθέσεις που αφορούν απαιτήσεις απορρέουσες από τραπεζικές συναλλαγές, επιβάλλεται πάγιο τέλος ύψους 1 000 PLN [(περίπου 236 ευρώ)] σε διάδικο που είναι καταναλωτής ή φυσικό πρόσωπο που διατηρεί οικογενειακή επιχείρηση, εάν η αξία του αντικειμένου της διαφοράς επί ενδίκου βοηθήματος ή ενδίκου μέσου υπερβαίνει τα 20 000 PLN [περίπου 4 713 ευρώ].»

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

18 Στις 27 Ιουνίου 2008 ο PR και η Bank Millennium συνήψαν σύμβαση δανείου ύψους 640 000 PLN (περίπου 150 000 ευρώ) εκπεφρασμένη σε ελβετικά φράγκα (CHF).

19 Ο PR κατέβαλε τις μηνιαίες δόσεις του δανείου αυτού συνολικού ύψους 126 421,23 PLN (περίπου 29 800 ευρώ) και 66 600,96 CHF (περίπου 71 480 ευρώ).

20 Στις 26 Ιουνίου 2020 ο PR άσκησε αγωγή κατά της Bank Millennium με αίτημα την αναγνώριση της ακυρότητας της συμβάσεως δανείου και την επιστροφή των παροχών που είχαν παρασχεθεί αχρεωστήτως σε εκτέλεσή της.

21 Με απόφαση της 11ης Μαΐου 2022, το Sąd Okręgowy w Warszawie (περιφερειακό δικαστήριο Βαρσοβίας, Πολωνία), ήτοι το αιτούν δικαστήριο, διαπίστωσε την ακυρότητα της σύμβασης δανείου λόγω των καταχρηστικών ρητρών που περιείχε. Κατά συνέπεια, το αιτούν δικαστήριο υποχρέωσε την Bank Millennium να καταβάλει στον PR τα ποσά των 65 907,32 PLN (περίπου 15 530 ευρώ) και 66 600,96 CHF (περίπου 71 480 ευρώ), πλέον νόμιμων τόκων υπερημερίας από τις 19 Φεβρουαρίου 2022 έως την ημερομηνία καταβολής, καθώς και να αποδώσει τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε ο PR. Η απόφαση αυτή επικυρώθηκε κατ' έφεση από το Sąd Apelacyjny w Warszawie (εφετείο Βαρσοβίας, Πολωνία).

22 Στις 23 Νοεμβρίου 2022 η Bank Millennium άσκησε, ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, αγωγή κατά του PR, ζητώντας να υποχρεωθεί ο τελευταίος να επιστρέψει το κεφάλαιο του δανείου, ήτοι ποσό 640 000 PLN (περίπου 150 000 ευρώ), πλέον νόμιμων τόκων υπερημερίας από την ημερομηνία ασκήσεως της αγωγής μέχρι την ημερομηνία καταβολής. Ζητεί επίσης να καταδικασθεί ο PR στα έξοδα διαδικασίας, περιλαμβανομένων, αφενός, των δικαστικών εξόδων, που αντιστοιχούν στο 5 % της αξίας του αντικειμένου της διαφοράς, ήτοι 32 000 PLN (περίπου 7 544 ευρώ), και, αφετέρου, των εξόδων εκπροσωπήσεως από δικηγόρο, τα οποία καθορίστηκαν κατ' αποκοπήν σε 10 800 PLN (περίπου 2 546 ευρώ).

23 Το αιτούν δικαστήριο διατηρεί αμφιβολίες ως προς τη συμβατότητα του καθεστώτος κατανομής των δικαστικών εξόδων που προβλέπει το πολωνικό δίκαιο με την οδηγία 93/13.

24 Επισημαίνει, κατ' αρχάς, ότι, δυνάμει του κώδικα πολιτικής δικονομίας, η βασική αρχή που διέπει την κατανομή των δικαστικών εξόδων στις αστικές διαδικασίες είναι η αρχή της ευθύνης για την έκβαση της υποθέσεως, κατά την οποία, αφενός, ο ηττηθείς διάδικος υποχρεούται να αποδώσει τα έξοδα στον νικήσαντα διάδικο σύμφωνα με το άρθρο 98, παράγραφος 1, του ανωτέρω κώδικα και, αφετέρου, σε περίπτωση μερικής αποδοχής των αιτημάτων, τα έξοδα συμψηφίζονται ή κατανέμονται αναλογικά κατ' εφαρμογήν του άρθρου 100 του εν λόγω κώδικα. Η αρχή αυτή μετριάζεται από διάφορες εξαιρέσεις που προβλέπονται στα άρθρα 101, 102 και 103, παράγραφος 1, του κώδικα πολιτικής δικονομίας, ήτοι, αντιστοίχως, από τη δυνατότητα να φέρει ο ενάγων τα δικαστικά έξοδα όταν ο εναγόμενος συνομολόγησε τα αιτήματα της αγωγής κατά την πρώτη διαδικαστική πράξη, από την επίκληση της αρχής της επιεικείας και από την εφαρμογή της αρχής της υπαιτιότητας. Εντούτοις, κατά το αιτούν δικαστήριο, ουδεμία από τις εξαιρέσεις αυτές έχει εφαρμογή εν προκειμένω.

25 Εν συνεχεία, παραπέμποντας στη νομολογία του Δικαστηρίου [αποφάσεις της 22ας Σεπτεμβρίου 2022, Servicios prescriptor y medios de pagos EFC, C-215/21, EU:C:2022:723, σκέψη 41, και της 21ης Μαρτίου 2024, Profi Credit Bulgaria (Συμπληρωματικές υπηρεσίες σε σχέση με τη σύμβαση πίστωσης), C-714/22, EU:C:2024:263, σκέψη 83], το αιτούν δικαστήριο υπογραμμίζει ότι το καθεστώς κατανομής των δικαστικών εξόδων που εφαρμόζεται σε διαδικασία με αντικείμενο τη διαπίστωση του καταχρηστικού χαρακτήρα συμβατικής ρήτρας δεν πρέπει να έχει ως αποτέλεσμα να αποθαρρύνει τον καταναλωτή από την άσκηση των δικαιωμάτων που του αναγνωρίζει η οδηγία 93/13.

26 Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο παρατηρεί ότι, στην υπόθεση της κύριας δίκης, ο PR θα μπορούσε να υποχρεωθεί να καταβάλει στην Bank Millennium, πέραν του κεφαλαίου του δανείου ύψους 640 000 PLN (περίπου 150 000 ευρώ), πλέον νόμιμων τόκων υπερημερίας, συνολικό ποσό 42 800 PLN (περίπου 10 090 ευρώ) ως έξοδα. Μια τέτοια οικονομική επιβάρυνση, η οποία αντιστοιχεί σε περίπου έξι μέσους μηνιαίους μισθούς στην Πολωνία, θα μπορούσε να θίξει τόσο τους σκοπούς της οδηγίας 93/13 όσο και την αρχή της αποτελεσματικότητας του δικαίου της Ένωσης.

27 Προσέτι, όσον αφορά τη διάρθρωση των εξόδων στις δύο επίμαχες δίκες, το εν λόγω δικαστήριο διευκρινίζει ότι, μολονότι το ποσό της δικηγορικής αμοιβής, ήτοι 10 800 PLN (περίπου 2 546 ευρώ), είναι το ίδιο, ανεξαρτήτως του αν η διαδικασία κινείται από τον επαγγελματία ή τον καταναλωτή, δεν ισχύει το ίδιο για τα δικαστικά έξοδα. Συγκεκριμένα, στο πλαίσιο της δίκης για την ακύρωση της συμβάσεως δανείου, ο PR υποχρεώθηκε να καταβάλει ποσό 1 000 PLN (περίπου 236 ευρώ), κατ' εφαρμογήν του άρθρου 13a του νόμου περί δικαστικών εξόδων, όταν άσκησε την αγωγή του κατά της τράπεζας, ενώ η τράπεζα αξιώνει 32 000 PLN (περίπου 7 544 ευρώ) ως δικαστικά έξοδα στην κύρια δίκη τα οποία η ίδια πρέπει να φέρει σύμφωνα με το άρθρο 13, παράγραφος 2, του νόμου αυτού.

28 Τούτου λεχθέντος, το αιτούν δικαστήριο διαπιστώνει ότι, αφενός, ο PR είχε δεόντως ενημερωθεί, τόσο από τον δικηγόρο του όσο και από το ίδιο στο πλαίσιο της αρχικής διαδικασίας που κίνησε, για τις συνέπειες εκ της ακυρότητας της συμβάσεως δανείου, ιδίως για την υποχρέωση αποπληρωμής του κεφαλαίου του δανείου, των τυχόν τόκων υπερημερίας με το νόμιμο επιτόκιο, καθώς και των εξόδων. Επομένως, δεν μπορεί βασίμως να υποστηριχθεί ότι η καταδίκη του καταναλωτή στα έξοδα είναι απρόβλεπτη.

29 Αφετέρου, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι ο PR θα μπορούσε να είχε συνομολογήσει τα αγωγικά αιτήματα της τράπεζας ευθύς μόλις παρέλαβε το δικόγραφο της αγωγής. Μια τέτοια ενέργεια θα είχε ως συνέπεια την εφαρμογή του άρθρου 101 του κώδικα πολιτικής δικονομίας και η Bank Millennium θα έπρεπε τότε να φέρει το σύνολο των εξόδων. Εξάλλου, ο PR θα μπορούσε να προτείνει συμψηφισμό των απαιτήσεων, σύμφωνα με το άρθρο 498, παράγραφος 1, του αστικού κώδικα. Αν είχε προβεί σε δήλωση συμψηφισμού μετά την παραλαβή της αγωγής, οι αμοιβαίες απαιτήσεις των διαδίκων θα είχαν αποσβεσθεί μέχρι του ποσού της μικρότερης απαιτήσεως, κατ' εφαρμογήν της παραγράφου 2 του τελευταίου αυτού άρθρου. Η απαίτηση της τράπεζας θα είχε τοιουτοτρόπως μειωθεί σημαντικά. Ο PR, όμως, επέλεξε διαφορετική δικονομική στρατηγική συνιστάμενη στην άρνηση της αξιώσεως της τράπεζας επικαλούμενος την παραγραφή, λόγο τον οποίο το αιτούν δικαστήριο κρίνει αβάσιμο.

30 Τέλος, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται μήπως το άρθρο 6, παράγραφος 1, και το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 δεν του επιβάλλουν να καταλογίσει στον επαγγελματία όλες τις αρνητικές συνέπειες εκ της συμπεριλήψεως παράνομων συμβατικών ρητρών στη σύμβαση. Πράγματι, αν η σύμβαση δανείου δεν περιείχε καταχρηστικές ρήτρες, δεν θα είχε διεξαχθεί η κύρια δίκη. Επομένως, πρέπει να καθορισθεί αν, εν τοιαύτη περιπτώσει, ο επαγγελματίας δεν θα έπρεπε να επωμισθεί το σύνολο των εξόδων στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας, ανεξαρτήτως της εκβάσεώς της, ακόμη και στην περίπτωση που ήθελε δικαιωθεί πλήρως.

31 Υπό τις συνθήκες αυτές το Sąd Okręgowy w Warszawie (περιφερειακό δικαστήριο Βαρσοβίας) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχουν το άρθρο 6, παράγραφος 1, και άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας [93/13], καθώς και η αρχή της αποτελεσματικότητας, την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική νομοθεσία η οποία επιτρέπει να καταδικασθεί ο καταναλωτής στα έξοδα στο πλαίσιο δίκης κατά την οποία το εθνικό δικαστήριο έκανε δεκτή την αγωγή του επαγγελματία περί επιστροφής από τον καταναλωτή των ποσών που καταβλήθηκαν σε εκτέλεση άκυρης συμβάσεως εκ του λόγου ότι περιελάμβανε καταχρηστικές ρήτρες;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

Επί του παραδεκτού

32 Η Bank Millennium προβάλλει ένσταση απαραδέκτου του προδικαστικού ερωτήματος, για τον λόγο ότι δεν αφορά την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, δεδομένου ότι οι διατάξεις της οδηγίας 93/13 δεν έχουν εφαρμογή στα αποτελέσματα της απαλείψεως των καταχρηστικών ρητρών. Συγκεκριμένα, το ερώτημα αυτό, το οποίο αφορά την απόδοση των εξόδων στο πλαίσιο αγωγής περί επιστροφής την οποία άσκησε η τράπεζα, αφορά μόνον την ερμηνεία του εθνικού δικαίου.

33 Υπενθυμίζεται συναφώς ότι το κατά το άρθρο 267 ΣΛΕΕ σύστημα συνεργασίας στηρίζεται σε σαφή διάκριση των αρμοδιοτήτων μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου. Στο πλαίσιο διαδικασίας κινηθείσας δυνάμει του άρθρου αυτού, η ερμηνεία των εθνικών διατάξεων επαφίεται στα εθνικά δικαστήρια και όχι στο Δικαστήριο, το οποίο δεν είναι αρμόδιο να αποφαίνεται επί του συμβατού χαρακτήρα των κανόνων του εσωτερικού δικαίου με τις διατάξεις του δικαίου της Ένωσης. Αντιθέτως, το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να παρέχει στο εθνικό δικαστήριο όλα τα ερμηνευτικά στοιχεία που άπτονται του δικαίου της Ένωσης και τα οποία μπορούν να του δώσουν τη δυνατότητα να εκτιμήσει το συμβατό των κανόνων του εθνικού

δικαίου με την κανονιστική ρύθμιση της Ένωσης (βλ. αποφάσεις της 16ης Μαρτίου 1978, Oehlschläger, 104/77, EU:C:1978:69, σκέψη 4, και της 17ης Μαρτίου 2021, Consulmarketing, C-652/19, EU:C:2021:208, σκέψη 32 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

34 Εξάλλου, κατά πάγια νομολογία, στο πλαίσιο της συνεργασίας του Δικαστηρίου με τα εθνικά δικαστήρια, όπως αυτή καθιερώνεται με το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, ο εθνικός δικαστής, ο οποίος έχει επιληφθεί της διαφοράς της κύριας δίκης και φέρει την ευθύνη για τη δικαστική απόφαση που πρόκειται να εκδοθεί, είναι αποκλειστικά αρμόδιος να εκτιμήσει, με γνώμονα τις ιδιαιτερότητες της υποθέσεως της κύριας δίκης, τόσο αν η προδικαστική απόφαση είναι αναγκαία για την έκδοση της δικής του αποφάσεως όσο και αν τα ερωτήματα που υποβάλλει στο Δικαστήριο είναι λυσιτελή. Επομένως, εφόσον τα υποβαλλόμενα ερωτήματα αφορούν την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, το Δικαστήριο υποχρεούται, κατ' αρχήν, να αποφανθεί [βλ. αποφάσεις της 29ης Νοεμβρίου 1978, Redmond, 83/78, EU:C:1978:214, σκέψη 25, και της 2ας Φεβρουαρίου 2023, Towarzystwo Ubezpieczeń Ż (Παραπλανητικές τυποποιημένες συμβάσεις), C-208/21, EU:C:2023:64, σκέψη 42 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

35 Επομένως, τα ερωτήματα που αφορούν το δίκαιο της Ένωσης καλύπτονται από τεκμήριο λυσιτέλειας. Η απόρριψη αιτήσεως εθνικού δικαστηρίου για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως είναι δυνατή μόνον όταν είναι πρόδηλο ότι η ζητούμενη ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ουδεμία σχέση έχει με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως ή, ακόμη, όταν το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που του είναι αναγκαία για να δώσει χρήσιμη απάντηση στα υποβληθέντα ερωτήματα [βλ. αποφάσεις της 7ης Σεπτεμβρίου 1999, Beck και Bergdorf, C-355/97, EU:C:1999:391, σκέψη 22, και της 2ας Φεβρουαρίου 2023, Towarzystwo Ubezpieczeń Ż (Παραπλανητικές τυποποιημένες συμβάσεις), C-208/21, EU:C:2023:64, σκέψη 43 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

36 Αυτό προδήλως δεν συμβαίνει στην υπό κρίση υπόθεση.

37 Πράγματι, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι η διαφορά της κύριας δίκης αφορά αγωγή περί επιστροφής του κεφαλαίου του δανείου, την οποία άσκησε η Bank Millennium κατά του PR, κατόπιν μιας πρώτης δίκης που κατέληξε στην ακύρωση συμβάσεως δανείου για τον λόγο ότι περιείχε καταχρηστικές ρήτρες. Με το προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά ρητώς το Δικαστήριο σχετικά με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης και, ειδικότερα, σχετικά με την ερμηνεία που πρέπει να δοθεί στο άρθρο 6, παράγραφος 1, και στο άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, ερμηνευόμενα υπό το πρίσμα της αρχής της αποτελεσματικότητας. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινισθεί αν οι διατάξεις αυτές έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική νομοθεσία η οποία έχει ως αποτέλεσμα, στο πλαίσιο τέτοιας αγωγής περί επιστροφής, ο ηττηθείς καταναλωτής να μπορεί να καταδικασθεί στα δικαστικά έξοδα, που περιλαμβάνονται στα έξοδα διαδικασίας, τα οποία υπερβαίνουν κατά πολύ τα έξοδα τα οποία θα έπρεπε να φέρει ο καταναλωτής αν είχε ηττηθεί στο πλαίσιο ασκηθείσας από τον ίδιο αγωγής με αίτημα να διαπιστωθεί ο καταχρηστικός χαρακτήρας των ρητρών αυτών και, εφόσον τούτο παρίστατο αναγκαίο, η ακυρότητα των ρητρών αυτών και η ακυρότητα της συμβάσεως δανείου.

38 Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν προκύπτει προδήλως ότι η ζητούμενη ερμηνεία της οδηγίας 93/13 ουδεμία σχέση έχει με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης ή ότι το πρόβλημα που τίθεται είναι υποθετικής φύσεως. Επομένως, εν προκειμένω, η στηριζόμενη στη μη εφαρμογή της πράξεως αυτής στην υπόθεση της κύριας δίκης ένσταση δεν αφορά το παραδεκτό

της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως, αλλά την ουσία των ερωτημάτων [πρβλ. απόφαση της 24ης Φεβρουαρίου 2022, TGSS (Ανεργία οικιακών βοηθών), C-389/20, EU:C:2022:120, σκέψη 31 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

39 Συνεπώς, το προδικαστικό ερώτημα είναι παραδεκτό.

Επί της ουσίας

40 Εισαγωγικώς, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία, στο πλαίσιο της διαδικασίας συνεργασίας μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου την οποία θεσπίζει το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, στο Δικαστήριο απόκειται να δώσει στο εθνικό δικαστήριο χρήσιμη απάντηση η οποία να του παρέχει τη δυνατότητα επιλύσεως της διαφοράς της οποίας έχει επιληφθεί. Υπό το πρίσμα αυτό, το Δικαστήριο μπορεί να αναδιατυπώσει, εφόσον είναι αναγκαίο, τα προδικαστικά ερωτήματα που του έχουν υποβληθεί. Συναφώς, στο Δικαστήριο εναπόκειται να συναγάγει, από το σύνολο των στοιχείων που του παρέχει το εθνικό δικαστήριο και ιδίως από το σκεπτικό της αποφάσεως περί παραπομπής, εκείνα τα στοιχεία του δικαίου της Ένωσης που χρειάζονται ερμηνεία, λαμβανομένου υπόψη του αντικειμένου της διαφοράς (βλ. αποφάσεις της 29ης Νοεμβρίου 1978, Redmond, 83/78, EU:C:1978:214, σκέψη 26, της 28ης Νοεμβρίου 2000, Roquette Frères, C-88/99, EU:C:2000:652, σκέψη 18, και της 16ης Ιουλίου 2020, Caixabank και Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-224/19 και C-259/19, EU:C:2020:578, σκέψη 47).

41 Εν προκειμένω, όπως προκύπτει από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται ως προς τη συμβατότητα με το άρθρο 6, παράγραφος 1, και το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, ερμηνευόμενα υπό το πρίσμα της αρχής της αποτελεσματικότητας, της εθνικής ρυθμίσεως η οποία προβλέπει την καταδίκη του καταναλωτή ο οποίος ηττήθηκε στο πλαίσιο αγωγής για την επιστροφή του κεφαλαίου του δανείου που άσκησε επαγγελματίας κατόπιν ακυρώσεως συμβάσεως δανείου για τον λόγο ότι η σύμβαση αυτή περιείχε καταχρηστικές ρήτρες. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι τα δικαστικά έξοδα, που περιλαμβάνονται στα έξοδα διαδικασίας, με τα οποία επιβαρύνεται ο καταναλωτής, ενδέχεται να υπερβαίνουν κατά πολύ τα έξοδα στα οποία θα έπρεπε να καταδικασθεί ο καταναλωτής αν είχε ηττηθεί στο πλαίσιο αγωγής με αίτημα να διαπιστωθεί ο καταχρηστικός χαρακτήρας των ρητρών αυτών και, ενδεχομένως, η ακυρότητα των ρητρών αυτών και της συμβάσεως δανείου. Η κατάσταση αυτή απορρέει από τη διάκριση που εισάγει η πολωνική νομοθεσία, όσον αφορά τα δικαστικά έξοδα, ως προς τον τρόπο υπολογισμού των εξόδων αυτών αναλόγως του αν η αγωγή ασκείται από επαγγελματία ή από καταναλωτή.

42 Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, με το προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί αν το άρθρο 6, παράγραφος 1, και το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, ερμηνευόμενα υπό το πρίσμα της αρχής της αποτελεσματικότητας, έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση η οποία, σε περίπτωση ήττας του καταναλωτή στο πλαίσιο αγωγής για την επιστροφή του κεφαλαίου του δανείου ασκηθείσας κατ' αυτού από επαγγελματία κατόπιν της ακυρώσεως συμβάσεως δανείου λόγω του καταχρηστικού χαρακτήρα ρητρών που περιλαμβάνονταν σε αυτήν, επιτρέπει την καταδίκη του καταναλωτή στα έξοδα, συμπεριλαμβανομένων των δικαστικών εξόδων, τα οποία, λόγω της διαφοροποιήσεως που εισάγει η ρύθμιση αυτή κατά τον υπολογισμό του ύψους των εξόδων αυτών αναλόγως του αν ο ενάγων έχει την ιδιότητα του καταναλωτή ή όχι, υπερβαίνουν κατά πολύ τα έξοδα τα οποία θα έπρεπε να φέρει ο καταναλωτής σε περίπτωση ήττας του στο πλαίσιο αγωγής ασκηθείσας από τον ίδιον με αίτημα να διαπιστωθεί ο καταχρηστικός χαρακτήρας των ρητρών αυτών και, κατά περίπτωση, η ακυρότητά τους και η ακυρότητα της συμβάσεως δανείου.

43 Υπενθυμίζεται κατά πρώτον ότι, κατά το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, τα κράτη μέλη θεσπίζουν διατάξεις σύμφωνα με τις οποίες οι καταχρηστικές ρήτρες συμβάσεως μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή, τηρουμένων των σχετικών όρων της εθνικής νομοθεσίας, δεν δεσμεύουν τους καταναλωτές.

44 Δεδομένης της φύσεως και της σπουδαιότητας του δημοσίου συμφέροντος το οποίο συνίσταται στην προστασία των καταναλωτών, οι οποίοι βρίσκονται σε μειονεκτική θέση σε σχέση με τους επαγγελματίες, η οδηγία 93/13 επιβάλλει στα κράτη μέλη, όπως προκύπτει από το άρθρο της 7, παράγραφος 1, ερμηνευόμενο σε συνδυασμό με την εικοστή τέταρτη αιτιολογική της σκέψη, την υποχρέωση να προβλέπουν κατάλληλα και αποτελεσματικά μέτρα «προκειμένου να πάψει η χρησιμοποίηση των καταχρηστικών ρητρών στις συμβάσεις που συνάπτονται από έναν επαγγελματία με καταναλωτές» (απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Gutiérrez Naranjo κ.λπ., C-154/15, C-307/15 και C-308/15, EU:C:2016:980, σκέψη 56 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

45 Το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι οι συνέπειες που πρέπει να συναχθούν από τη διαπίστωση του καταχρηστικού χαρακτήρα ρήτρας η οποία περιέχεται σε σύμβαση συναφθείσα μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή πρέπει να καθιστούν δυνατή την επίτευξη δύο σκοπών. Αφενός, ο δικαστής πρέπει να μεριμνά ώστε να μπορεί να αποκατασταθεί η ισότητα μεταξύ των συμβαλλομένων η οποία θα διακυβευόταν λόγω της εφαρμογής καταχρηστικής ρήτρας έναντι του καταναλωτή. Αφετέρου, πρέπει να διασφαλίζεται ότι ο επαγγελματίας θα αποτρέπεται από την προσθήκη τέτοιων ρητρών στις συμβάσεις που προτείνει στους καταναλωτές (απόφαση της 25ης Νοεμβρίου 2020, Banca B., C-269/19, EU:C:2020:954, σκέψη 38). Τοιουτοτρόπως, η υποχρέωση του εθνικού δικαστηρίου να αφήσει ανεφάρμοστη καταχρηστική συμβατική ρήτρα που επιβάλλει την πληρωμή ποσών τα οποία κρίνεται ότι δεν οφείλονται εμπεριέχει, κατ' αρχήν, αποτελέσματα επιστροφής αναφορικά με τα εν λόγω ποσά (απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Gutiérrez Naranjo κ.λπ., C-154/15, C-307/15 και C-308/15, EU:C:2016:980, σκέψη 62).

46 Κατά δεύτερον, επισημαίνεται ότι η κατανομή των εξόδων ένδικης διαδικασίας ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων εμπίπτει στη δικονομική αυτονομία των κρατών μελών, υπό την επιφύλαξη της τηρήσεως των αρχών της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας (απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 2022, Servicios prescriptor y medios de pagos EFC, C-215/21, EU:C:2022:723, σκέψη 34 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

47 Όσον αφορά την αρχή της αποτελεσματικότητας, η οποία και μόνον αποτελεί το αντικείμενο του προβληματισμού του αιτούντος δικαστηρίου, υπενθυμίζεται ότι εκάστη περίπτωση στην οποία τίθεται το ζήτημα αν εθνική δικονομική διάταξη καθιστά αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης πρέπει να εξετάζεται λαμβανομένης υπόψη της θέσεως της διατάξεως αυτής στην όλη διαδικασία ενώπιον των διαφόρων εθνικών οργάνων, της εξελίξεως της διαδικασίας και των ιδιαιτεροτήτων της. Υπό το πρίσμα αυτό, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, εφόσον παρίσταται ανάγκη, οι αρχές που αποτελούν τη βάση του εθνικού δικαιοδοτικού συστήματος, όπως η προστασία των δικαιωμάτων άμυνας, η αρχή της ασφάλειας δικαίου και η εύρυθμη διεξαγωγή της διαδικασίας (απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 2022, Servicios prescriptor y medios de pagos EFC, C-215/21, EU:C:2022:723, σκέψη 35 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

48 Μολονότι η αρχή της αποτελεσματικότητας δεν απαγορεύει, εν γένει, να επιβαρύνεται ο καταναλωτής με ορισμένα δικαστικά έξοδα όταν ασκεί αγωγή με αίτημα τη διαπίστωση του καταχρηστικού χαρακτήρα συμβατικής ρήτρας (απόφαση της 7ης Απριλίου 2022, Caixabank, C-385/20, EU:C:2022:278, σκέψη 51), πρέπει επίσης να επισημανθεί ότι η οδηγία 93/13 παρέχει στον καταναλωτή δικαίωμα να προσφύγει ενώπιον δικαστηρίου προκειμένου να διαπιστωθεί ο καταχρηστικός χαρακτήρας συμβατικής ρήτρας και να αποκλεισθεί η εφαρμογή της, δικαίωμα

του οποίου πρέπει να διαφυλάσσεται η αποτελεσματικότητα. Επομένως, το καθεστώς κατανομής των δικαστικών εξόδων μιας τέτοιας διαδικασίας δεν πρέπει να αποθαρρύνει τον καταναλωτή από την άσκηση του δικαιώματος αυτού (πρβλ. απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 2022, Servicios prescriptor y medios de pagos EFC, C-215/21, EU:C:2022:723, σκέψη 37 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

49 Από τη νομολογία προκύπτει επίσης ότι το να εξαρτάται η τύχη της κατανομής των εξόδων της εν λόγω διαδικασίας μόνον από τα ποσά που καταβλήθηκαν αχρεωστήτως και των οποίων διατάσσεται η επιστροφή θα μπορούσε να αποτρέψει τον καταναλωτή από την άσκηση του εν λόγω δικαιώματος, δεδομένων των εξόδων που συνεπάγεται η άσκηση αγωγής. Ως εκ τούτου, το άρθρο 6, παράγραφος 1, και το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 καθώς και η αρχή της αποτελεσματικότητας αντιτίθενται σε καθεστώς που επιτρέπει να επιβαρύνεται ο καταναλωτής με μέρος των δικαστικών εξόδων ανάλογα με το ύψος των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών που του επιστρέφονται κατόπιν της αναγνωρίσεως της ακυρότητας συμβατικής ρήτρας λόγω του καταχρηστικού χαρακτήρα της, δεδομένου ότι ένα τέτοιο καθεστώς δημιουργεί σημαντικό εμπόδιο ικανό να αποτρέψει τους καταναλωτές από το να ασκήσουν το δικαίωμα σε αποτελεσματικό δικαστικό έλεγχο του ενδεχομένως καταχρηστικού χαρακτήρα συμβατικών ρητρών το οποίο τους απονέμει η ως άνω οδηγία (απόφαση της 16ης Ιουλίου 2020, Caixabank και Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-224/19 και C-259/19, EU:C:2020:578, σκέψεις 98 και 99).

50 Συναφώς, επισημαίνεται ότι οι διαδικασίες που κινούνται κατ’ εφαρμογήν του άρθρου 6, παράγραφος 1, και του άρθρου 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, κινούνται, κατ’ αρχήν, από καταναλωτή, ο οποίος ενεργεί ως ενάγων, κατά επαγγελματία, ο οποίος είναι εναγόμενος. Προκειμένου να διαφυλαχθεί η πρακτική αποτελεσματικότητα της οδηγίας και να διασφαλισθεί η αποτελεσματική προστασία του καταναλωτή από τις ιδιαιτέρως επιζήμιες συνέπειες που θα μπορούσε να προκαλέσει η ακύρωση της επίμαχης συμβάσεως δανείου, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η εκτίμηση του Δικαστηρίου όσον αφορά την κατανομή των δικαστικών εξόδων στο πλαίσιο διαδικασίας με αντικείμενο τη διαπίστωση του καταχρηστικού χαρακτήρα συμβατικής ρήτρας, περί της οποίας γίνεται λόγος στις σκέψεις 48 και 49 της παρούσας αποφάσεως, εφαρμόζεται επίσης, και κατ’ αναλογίαν, σε περίπτωση όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, στην οποία ο καταναλωτής ενάγεται από επαγγελματία, κατόπιν ακυρώσεως της συμβάσεως δανείου για τον λόγο ότι περιείχε καταχρηστικές ρήτρες, με αγωγικό αίτημα την επιστροφή του κεφαλαίου του δανείου.

51 Υπό το πρίσμα αυτό, πρέπει να επισημανθεί ότι το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι δικονομικές ρυθμίσεις που συνεπάγονται υπερβολικά υψηλό κόστος για τον καταναλωτή ενδέχεται να έχουν ως αποτέλεσμα αυτός να αποθαρρυνθεί από το να παρέμβει αποτελεσματικά για την υπεράσπιση των δικαιωμάτων του ενώπιον του δικαστηρίου στο οποίο προσέφυγε ο επαγγελματίας (πρβλ. απόφαση της 7ης Απριλίου 2022, Caixabank, C-385/20, EU:C:2022:278, σκέψη 54 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

52 Εν προκειμένω, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι, κατά το πολωνικό δίκαιο, η δικαστική αναγνώριση της ακυρότητας συμβάσεως δανείου εκ του λόγου ότι περιλαμβάνει καταχρηστική ρήτρα έχει ως συνέπεια οι καταβολές που πραγματοποιήθηκαν προς εκτέλεση της συμβάσεως αυτής, είτε από τους δανειολήπτες είτε από το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα, να συνιστούν αχρεωστήτως καταβληθέντα ποσά κατά την έννοια του άρθρου 410, παράγραφος 2, του αστικού κώδικα, τα οποία πρέπει να επιστραφούν δυνάμει των συνδυασμένων διατάξεων του άρθρου 410, παράγραφος 1, και του άρθρου 405 του ως άνω κώδικα.

53 Προκύπτει επίσης ότι, αφενός, το άρθρο 98, παράγραφος 1, του κώδικα πολιτικής δικονομίας προβλέπει ότι ο ηττηθείς διάδικος υποχρεούται να αποδώσει τα δικαστικά έξοδα στον νικήσαντα διάδικο. Αφετέρου, το πολωνικό δίκαιο διακρίνει, όσον αφορά τα δικαστικά έξοδα, ανάλογα με το αν η αγωγή ασκείται από επαγγελματία ή από καταναλωτή. Συγκεκριμένα, κατά το άρθρο 13, παράγραφος 2, του νόμου περί δικαστικών εξόδων, οι αγωγές που αφορούν περιουσιακά δικαιώματα υπόκεινται σε αναλογικό τέλος, ίσο προς το 5 % της αξίας του αντικειμένου της διαφοράς, εντός ενός ανωτάτου νομίμου ορίου. Αντιθέτως, στις υποθέσεις που αφορούν απαιτήσεις συνδεόμενες με τραπεζικές συναλλαγές, το άρθρο 13a του νόμου αυτού θεσπίζει, για τις αγωγές που ασκούνται από καταναλωτή, πάγια έξοδα ύψους 1 000 PLN (περίπου 236 ευρώ) οσάκις η αξία του αντικειμένου της διαφοράς ή της αγωγής υπερβαίνει τα 20 000 PLN (περίπου 4 713 ευρώ).

54 Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρέσχε το αιτούν δικαστήριο, η διαφοροποίηση αυτή ως προς τον τρόπο υπολογισμού των δικαστικών εξόδων μπορεί να οδηγήσει σε καταστάσεις στις οποίες ο καταναλωτής καταδικάζεται, λόγω ήττας του στο πλαίσιο αγωγής κατ' αυτού από επαγγελματία για την επιστροφή του κεφαλαίου του δανείου κατόπιν ακυρώσεως της συμβάσεως δανείου που περιείχε καταχρηστικές ρήτρες, στα έξοδα στα οποία περιλαμβάνονται και δικαστικά έξοδα σημαντικά υψηλότερα από εκείνα τα οποία θα έπρεπε να φέρει ο καταναλωτής αν είχε ηττηθεί στο πλαίσιο αγωγής με αίτημα να διαπιστωθεί ο καταχρηστικός χαρακτήρας των ρητρών αυτών και, εφόσον παρίστατο ανάγκη, η ακυρότητα των ρητρών αυτών και της συμβάσεως δανείου.

55 Επισημαίνεται ότι ρύθμιση όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία προβλέπει μειωμένα πάγια δικαστικά έξοδα οσάκις ο καταναλωτής ασκεί αγωγή με αντικείμενο απαιτήσεις συνδεόμενες με τραπεζικές συναλλαγές, είναι, κατ' αρχήν, ευνοϊκή για τον καταναλωτή.

56 Εντούτοις, λαμβανομένου υπόψη του σημαντικά υψηλότερου επιπέδου των δικαστικών εξόδων που προβλέπονται για αγωγές ασκούμενες από επαγγελματία με αντικείμενο περιουσιακά δικαιώματα και του γεγονότος ότι το ποσό των εξόδων αυτών το οποίο μπορεί να υποχρεωθεί να καταβάλει ο καταναλωτής εξαρτάται άμεσα από το ύψος της αξιώσεως που προβάλλει ο επαγγελματίας, η αυτόματη εφαρμογή της αρχής κατά την οποία ο ηττηθείς διάδικος υποχρεούται να φέρει το σύνολο των εξόδων, συμπεριλαμβανομένων των δικαστικών εξόδων, ενδέχεται να έχει ως συνέπεια τη δυσανάλογη οικονομική επιβάρυνση του καταναλωτή, σε περίπτωση ήττας του στο πλαίσιο εκδικάσεως μιας τέτοιας αγωγής. Συγκεκριμένα, από τη δικογραφία που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο προκύπτει ότι, αφενός, ο PR υποχρεώθηκε να καταβάλει το ποσό των 1 000 PLN (περίπου 236 ευρώ) ως δικαστικά έξοδα στο πλαίσιο της αγωγής που άσκησε κατά της Bank Millennium βάσει της οποίας η τελευταία υποχρεώθηκε να του καταβάλει ποσό περίπου 101 280 ευρώ. Αφετέρου, ο PR θα υποχρεωνόταν, ως ηττηθείς στο πλαίσιο αγωγής κατ' αυτού ασκηθείσας εν συνεχεία από την Bank Millennium για την επιστροφή του κεφαλαίου του δανείου, ήτοι για απαίτηση ύψους 640 000 PLN (περίπου 150 000 ευρώ), να της καταβάλει δικαστικά έξοδα ανερχόμενα στο 5 % της αξίας της διαφοράς, ήτοι, εν προκειμένω, 32 000 PLN (περίπου 7 544 ευρώ).

57 Τέτοια έξοδα τα οποία ενδέχεται να βαρύνουν τον καταναλωτή, δυνάμει της συνδυασμένης εφαρμογής των εθνικών κανόνων για τον υπολογισμό των δικαστικών εξόδων και του αυτόματου χαρακτήρα της αρχής κατά την οποία ο ηττηθείς διάδικος υποχρεούται να φέρει το σύνολο των εξόδων, συμπεριλαμβανομένων των δικαστικών εξόδων, είναι ικανά να εμποδίσουν ή να αποτρέψουν τον καταναλωτή από την αποτελεσματική άσκηση των δικαιωμάτων που του παρέχει η οδηγία 93/13 ενώπιον του δικαστηρίου στο οποίο προσέφυγε ο επαγγελματίας, κατά παράβαση της νομολογίας που παρατίθεται στις σκέψεις 48 και 51 της παρούσας αποφάσεως.

58 Πράγματι, τοιούτοι δικονομικοί κανόνες είναι ικανοί να αποτρέψουν τον καταναλωτή, οσάκις έχει την ιδιότητα του εναγομένου στο πλαίσιο αγωγής για την επιστροφή του κεφαλαίου του δανείου την οποία άσκησε ο επαγγελματίας κατόπιν ακυρώσεως της περιέχουσας καταχρηστικές ρήτρες συμβάσεως δανείου, από το να διατηρήσει τις αξιώσεις του, ανεξαρτήτως της βασιμότητάς τους, στο μέτρο που η διατήρησή τους ενδέχεται να έχει ως αποτέλεσμα την καταδίκη του στα έξοδα, συμπεριλαμβανομένων των δυσανάλογα υψηλών δικαστικών εξόδων, σε περίπτωση δυσμενούς εκβάσεως της δίκης.

59 Οι δικονομικοί αυτοί κανόνες φαίνονται επίσης ικανοί να διακυβεύσουν τον αποτρεπτικό χαρακτήρα που απορρέει από την ακύρωση της συμβάσεως λόγω των καταχρηστικών ρητρών που περιλαμβάνονται σε αυτήν, δεδομένου ότι, παρά την ακύρωσή τους, ο καταναλωτής υποχρεούται να υποβληθεί σε ιδιαιτέρως υψηλά δικαστικά έξοδα στο πλαίσιο της αγωγής επιστροφής που άσκησε ο επαγγελματίας, εκτός, μεταξύ άλλων, αν ο καταναλωτής συνομολογήσει τις αξιώσεις του επαγγελματία. Ως εκ τούτου, οι εν λόγω κανόνες ισοδυναμούν, εν τέλει, με παραβίαση της αρχής της αποτελεσματικότητας.

60 Τούτου λεχθέντος, πρέπει να υπομνησθεί ότι η αρχή της σύμφωνης προς το δίκαιο της Ένωσης ερμηνείας του εθνικού δικαίου επιβάλλει στα εθνικά δικαστήρια, τηρουμένης, μεταξύ άλλων, της απαγορεύσεως της contra legem ερμηνείας του εθνικού δικαίου, να πράττουν ό,τι είναι δυνατόν εντός των ορίων της αρμοδιότητάς τους, λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο του εσωτερικού δικαίου και εφαρμόζοντας τις αναγνωρισμένες από το δίκαιο αυτό μεθόδους ερμηνείας, προκειμένου να διασφαλίζουν την πλήρη αποτελεσματικότητα της περί ης πρόκειται οδηγίας και να καταλήγουν σε λύση σύμφωνη προς τον σκοπό που επιδιώκει η οδηγία αυτή (πρβλ. αποφάσεις της 5ης Οκτωβρίου 2004, Pfeiffer κ.λπ., C-397/01 έως C-403/01, EU:C:2004:584, σκέψεις 118 και 119, και της 15ης Οκτωβρίου 2024, KUBERA, C-144/23, EU:C:2024:881, σκέψη 51 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

61 Εν προκειμένω, με τις γραπτές παρατηρήσεις τους ενώπιον του Δικαστηρίου, η Πολωνική Κυβέρνηση και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υποστηρίζουν ότι το άρθρο 98, παράγραφος 1, του κώδικα πολιτικής δικονομίας μπορεί να ερμηνευθεί κατά τρόπο σύμφωνο προς το άρθρο 6, παράγραφος 1, και το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, ερμηνευόμενα υπό το πρίσμα της αρχής της αποτελεσματικότητας. Συγκεκριμένα, στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να λάβει υπόψη, εφόσον παρίσταται ανάγκη, τις εξαιρέσεις που προβλέπονται, μεταξύ άλλων, στα άρθρα 102 και 103 του κώδικα αυτού, οι οποίες επιτρέπουν τον καθορισμό των δικαστικών εξόδων σε συνάρτηση με την αρχή της επιεικείας ή ακόμη με την ενδεχομένως καταλογιστέα σε έναν εκ των διαδίκων υπαίτια συμπεριφορά.

62 Εναπόκειται, εν τέλει, στο αιτούν δικαστήριο να εξετάσει αν η επίμαχη στην κύρια δίκη εθνική ρύθμιση μπορεί να ερμηνευθεί κατά τρόπο σύμφωνο προς την οδηγία 93/13 και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, να συναγάγει τις εντεύθεν έννομες συνέπειες.

63 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, στο υποβληθέν προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 6, παράγραφος 1, και το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, ερμηνευόμενα υπό το πρίσμα της αρχής της αποτελεσματικότητας, έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση η οποία, σε περίπτωση ήττας του καταναλωτή στο πλαίσιο αγωγής για την επιστροφή του κεφαλαίου του δανείου ασκηθείσας κατ' αυτού από επαγγελματία κατόπιν της ακυρώσεως συμβάσεως δανείου λόγω του καταχρηστικού χαρακτήρα ρητρών που περιλαμβάνονταν σε αυτήν, επιτρέπει την καταδίκη του καταναλωτή στα έξοδα διαδικασίας, συμπεριλαμβανομένων των δικαστικών εξόδων τα οποία, λόγω της διαφοροποιήσεως που εισάγει η ρύθμιση αυτή κατά τον υπολογισμό του ύψους των εξόδων αυτών αναλόγως του αν ο

ενάγων έχει την ιδιότητα του καταναλωτή ή όχι, υπερβαίνουν κατά πολύ τα έξοδα τα οποία θα έπρεπε να φέρει ο καταναλωτής σε περίπτωση ήττας του στο πλαίσιο αγωγής ασκηθείσας από τον ίδιο με αίτημα να διαπιστωθεί ο καταχρηστικός χαρακτήρας των ρητρών αυτών και, κατά περίπτωση, η ακυρότητά τους και η ακυρότητα της συμβάσεως δανείου.

Επί των δικαστικών εξόδων

64 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σε αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (ένατο τμήμα) αποφαίνεται:

Το άρθρο 6, παράγραφος 1, και το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές, ερμηνευόμενα υπό το πρίσμα της αρχής της αποτελεσματικότητας,

έχουν την έννοια ότι:

αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση η οποία, σε περίπτωση ήττας του καταναλωτή στο πλαίσιο αγωγής για την επιστροφή του κεφαλαίου του δανείου ασκηθείσας κατ' αυτού από επαγγελματία κατόπιν της ακυρώσεως συμβάσεως δανείου λόγω του καταχρηστικού χαρακτήρα ρητρών που περιλαμβάνονταν σε αυτήν, επιτρέπει την καταδίκη του καταναλωτή στα έξοδα διαδικασίας, συμπεριλαμβανομένων των δικαστικών εξόδων τα οποία, λόγω της διαφοροποιήσεως που εισάγει η ρύθμιση αυτή κατά τον υπολογισμό του ύψους των εξόδων αυτών αναλόγως του αν ο ενάγων έχει την ιδιότητα του καταναλωτή ή όχι, υπερβαίνουν κατά πολύ τα έξοδα τα οποία θα έπρεπε να φέρει ο καταναλωτής σε περίπτωση ήττας του στο πλαίσιο αγωγής ασκηθείσας από τον ίδιο με αίτημα να διαπιστωθεί ο καταχρηστικός χαρακτήρας των ρητρών αυτών και, κατά περίπτωση, η ακυρότητά τους και η ακυρότητα της συμβάσεως δανείου.

(υπογραφές)